

КЛИМА И ВЕГЕТАЦИЈА

РАЗГОВОР

– Според големината и релјефот на Азија, какви климатски услови може да постојат?

ПРАШАЊА

- Наведи ги климатските појаси што се јавуваат во Азија!
- Какви климатски типови се среќаваат во централните делови на Азија?
- Кои периодични ветрови се познати во Јужна и во Источна Азија?
- Опиши ги одликите на зимските и на летните монсунски ветрови!
- Каде дуваат тајфуните?
- Што е цунами?
- Каде владее пустинска клима?

КЛИМАТСКИ УСЛОВИ

Климата во Азија е мошне разновидна. На неа најмногу влијаат протегањето на планините, кое е во правец запад – исток и југозапад – североисток, и монсунските ветрови. Со климатските услови во Азија се **опфатени сите климатски појаси**. Се разликуваат два рабни појаса, и тоа: изразито **тропско–монсунски појас на југ** и **поларен и супполарен појас на север**. Меѓу овие два појаса се наоѓа **умерениот појас** во кој врз климата влијае пространата копнена територија, оддалеченоста од морињата и релјефот со неговите изразито високи планини. Тие се фактори поради кои во Централна Азија владее изразито континентална клима, со присуство на **типична високопланинска (алпска) клима**.

Во зима, во северните и во централни делови на Азија настанува големо разладување (најниските температури се до $-68\text{ }^{\circ}\text{C}$) и формирање висок воздушен притисок, а во лето воздушните маси се загреваат и притисокот се намалува. Над Индискиот и Тихиот Океан се случува спротивното: поради разликите што настануваат во воздушните маси, доаѓа до големи движења на воздухот и се појавуваат **периодични**

зимски и летни монсунски ветрови. Тие се главен фактор за формирање на климатските услови во Азија, односно за владеењето на таканаречената **монсунска клима**.

Летните монсуни дуваат од Индискиот, (и од) Тихиот Океан кон копното. Тие се топли и влажни и носат големи количества врнежи до Хималаите. **Зимските монсуни** дуваат од копното кон Индискиот Океан на југ и кон Тихиот Океан на исток. Се одликуваат како ладни суви и и што предизвикуваат изразито сушни периоди.

Слична состојба е присутна и во Источна Азија каде што во летниот период од Тихиот Океан кон копното дуваат топли и влажни ветрови познати како **тајфуни**. Тие носат големи количества врнежи (но, нешто помалку во однос на монсуните) и обратно – во зима дуваат од високопланинското копно преку источните низини кон морето, носат ладен и сув воздух кој придонесува за формирање ладно и суво време проследено со сушен период. Тајфуните често придонесуваат за зголемување на дејствата на морските бранови; брановите **цунами** се предизвикани од подводни земјотреси или вулкански ерупции.

На териториите во Сибир скоро постојано владеат ниски температури. Исклучок е краткото лето, кога длабоко замрзнатото земјиште површински се одмрзнува. Во Централна Азија има релативно мали годишни количества врнежи (од 200 до максимум 500 мм), што е причина за појава на пространи **пустински територии** во кои е присутна **пустинска клима**. Во уште поизразена форма, пустинската клима е одлика и за териториите во Југозападна Азија.

Поради надморската височина, високопланинските територии во Централна Азија скоро постојано се одликуваат со ниски температури, а просторот е под вечен снег и мраз. Таму владее изразито **високопланинска и планинска клима**.

ЗАПОМНИ

- Климата во Азија е мошне разновидна.
- Во Азија се среќаваат сите климатски појаси и тоа: екваторски, тропски, суптропски, умерен, супполарен и поларен.
- Поради големината на просторот и релјефот, во Азија се среќаваат повеќе климатски типови, како што се: тропско-монсунска клима, умерено континентална клима, планинска клима, пустинска клима, супполарна и поларна клима.
- Големо влијание врз климата во Азија имаат периодичните ветрови монсуни во Јужна Азија и тајфуните во Источна Азија.

ЗАДАЧА

- Набљудувајќи ги картата на Азија и описите во книгата, определи ги териториите под тропска монсунска клима, типична планинска клима, пустинска и поларна клима.

РЕЧНИК НА ПОИМИ

АРКТИЧКА КЛИМА – климатски тип кој превладува на Арктикот, односно во северната поларна област. Се одликува со зимски температури до -40°C и со кратки лета кога температурите се движат од 0 до 10°C .

МОНСУН – периодичен ветер кој половина година дува од морето кон копното (летен монсун), а другата половина дува од копното кон морето (зимски монсун). Тие се карактеристични ветрови за Јужна (монсунска) Азија.

МОНСУНСКА КЛИМА – клима со еден сушен и еден влажен период во годината и карактеристични ветрови – монсуни. Монсунската клима владее во Јужна и во Југоисточна Азија. Се одликува со многу топли и врнежливи лета и суви и топли зими. Врнежите се во лето, вообичаено над 2 000 и 3 000 мм, а во зимскиот период нема врнежи.

ПУСТИНСКА КЛИМА – климатски тип со многу мали годишни количества врнежи (под 200 мм), а често се случува да не заврне и по неколку години. Температурите на воздухот во лето се многу високи, имаат и големо дневно-ноќно колебање.

СТЕПСКА КЛИМА – посебен климатски тип, карактеристичен за степските предели. Се карактеризира со недоволни количества врнежи, околу 300–400 мм годишно, и со релативно повисоки температури во летниот период од годината.